

[Araştırma Makalesi] **Atf/Citation:** Timur, K.; Sarı, L. (2022). Şiirleriyle renklere bürünmüş bir şair Özdemir Asaf, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30): s. 208-221. **Gönderim Tarihi:**15.02.2022 **Kabul ve Yayın Tarihi:** 25.04.2022-31.05.2022
DOI: 10.54600/igdirsosbilder.1074301

Yazarlar/Authors

Kemal TİMUR* Lokman SARI**

Makale Adı/Article Name

Şiirleriyle Renklere Bürünmüş Bir Şair Özdemir Asaf

A Poet Formed Into Colors With His Poems Özdemir Asaf

ÖZ

Renk kavramı birçok sanat dalında kullanılır. Edebiyat da bu sanat dallarından biridir. Betimleyici özelliğinden dolayı renk kavramına, edebiyat sahasında ve özellikle de şiir türünde daha sık rastlanır. Özdemir Asaf da, yazdığı saf şiir örnekleriyle Cumhuriyet Dönemi'ne damga vuran ve şiirlerinde kullandığı renk unsurlarıyla öne çıkan önemli şairlerimizdendir. Onun şiirlerinde, gösterenin, renkler aracılığıyla gösterilen üzerinde ağır bastığı dikkat çeker. Bu yönüyle Asaf'ın şiirlerindeki renk kullanımı olağan dışıdır. Hatta Özdemir Asaf'ın renk kullanımı o kadar ileri seviyelerdedir ki, onun şiirlerinde renk manifestosu yapıldığı bile iddia edilebilir. Asaf'ın şiir dünyasında renklerin bilinen anlamları dışında yeni anlamlar kazandığı da sıklıkla görülür. O daha çok, renklerin hangi anlamlarda ve nerelerde kullanılacağını şiirsel olarak açıklar. Biz de bu çalışmamızda Özdemir Asaf'ın şiirlerinde kullandığı renk kullanımını ve renk manifestosunu irdelemeye çalışacağız. Çalışmamızı iki bölüme ayırdık. Birinci bölümde Özdemir Asaf'ın hayattayken yayımlanan şiirlerini değerlendirdik. İkinci bölümde ise onun ölümünden sonra yayımlanan şiirleri üzerinde durduk. Şiirlerini renklere büründüren şairin, şiirlerinde adeta somut ve soyut bir gökkuşağı çizdiğini tespit ettik.

Anahtar Kelimeler: Özdemir Asaf, şiir, renkler, beyaz, edebiyat, güzel sanatlar

ABSTRACT

The concept of color is used in many branches of art. Literature is one of these branches of art. Due to its descriptive feature, the concept of color is more common in the field of literature and especially in the genre of poetry. Özdemir Asaf is one of our important poets who left his mark on the Republic Period with his pure poetry examples and stood out with the color elements he used in his poems. It is noteworthy that the signifier dominates the signified through colors in his poems. In this respect, the use of color in Asaf's poems is unusual. In fact, Özdemir Asaf's use of color is so advanced that it can even be claimed that color manifesto is made in his poems. In Asaf's world of poetry, it is often seen that colors gain new meanings apart from their known meanings. Rather, he poetically explains in which meanings and where colors will be used. In this study, we will try to examine the use of color and the color manifesto that Özdemir Asaf uses in his poems. We divided our work into two parts. In the first part, we evaluated Özdemir Asaf's poems published while he was alive. In the second part, we focused on his poems published after his death. We have confirmed that the poet, who forms colors into his poems, draws a concrete and abstract rainbow in his poems.

Keywords: Özdemir Asaf, poetry, colors, white, literature, fine arts

*Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, kemaltimur@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-3116-7087

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı,

lokmanariakademi@gmail.com ORCID: 0000-0002-2697-6728

Giriş

“Bütün renkler aynı hızla kirleniyordu,
Birinciliği beyaza verdiler.”

Renkler, duygularımızı ve düşüncelerimizi ifade etmemizi kolaylaştıran unsurlardır. Renk kelimesinin tarihten günümüze kadar çeşitli alanlarda kullanıldığı gözlenir. Tarih boyunca rengin ne olduğu üzerine pek çok tanım yapılmıştır. Bunlar arasında renk uzmanı Jean-Gabriel Causse rengi şu şekilde tanımlar:

“O halde renk nedir, daha doğru bir ifadeyle renk algısı nedir? İnsan gözünün algılayabildiği bir dalga boyudur. Göz, üç yüz seksen ve yedi yüz seksen nanometre arasında kalan belli dalga boylarına duyarlıdır. Bilim insanları buna optik spektrum derler. Daha basit bir deyişle bu aslında gözün görebildiği ışık demektir. Işık bir dalga olayıdır, tıpkı kızıl ötesi, mikrodalga, radyo dalgaları (ışıktan daha uzun olan dalgalar) ya da X ve mor ötesi ışınları (ışıktan daha kısa olan dalgalar) gibi. En temel farksa gözlerimizin bu diğer dalga boylarını göremiyor oluşudur...” (Causse, 2019: 19).

Bu tanımları daha da arttırmamız mümkündür. Fakat biz burada daha çok rengin güzel sanatlardaki önemi üzerinde duracağız. Renk kavramı birçok sanat dalında kullanılır. Edebiyat da bu sanat dallarından biridir. Rengin betimleyici bir unsur olmasından dolayı ona edebiyat sahasında ve özellikle de şiir türünde daha sık rastlanır. Özdemir İnce, şiirsel söylemin görevlerini açıklarken şiirin resimle akrabalığından bahseder: “Şiirsel söylemin iki görevi vardır: Anlamı örgütlemek ve anlamla yarışmak. Bu niteliğiyle şiir, düzyazıdan çok, resim, heykel ve müzikle akrabadır” (İnce, 2011: 136). Şiirin resimle olan akrabalığı daha çok renklerden kendini gösterir. Böylelikle şairler, yazmış oldukları şiirlerde renk unsurlarına sıkça başvururlar. Özdemir Asaf da yazdığı saf şiir örnekleriyle Cumhuriyet Dönemi’ne damga vuran ve şiirlerinde kullandığı renk unsurlarıyla öne çıkan bir şairimizdir. O, şiirlerinin dışında düzyazılarında da renk kavramı üzerinde durur. Bir yazısında kötülükle iyiliği karşılaştırırken kötülüğün renginden bahseder: “Kötülüğün derecesi, rengi, zamanı, yönü, ağırlığı, süresi, kuralları, düzeni, falan.. birçok ölçüsü vardır. İyiliğin ise yoktur. İyilik ölçüsüz bir şeydir. Yokluğu bundan ötürüdür” (Asaf, 2020a: 162). Bu sözlerden hareketle Asaf’ın, kötülük gibi görünmeyen bir olguya dahi renk verebilecek kadar renk tutkusu olduğu saptanır.

Bu kısa girişten sonra bu çalışmamızda Özdemir Asaf’ın düzyazılarından ziyade şiirlerinde kullandığı renklerden bahsedeceğimizi tekrar belirtmiş olalım. Her şairin yazmış olduğu şiirlerinde belirli seviyede renkleri kullanması olağandır. Fakat Asaf’ın şiirlerindeki renk kullanımını olağan dışıdır. Hatta Asaf’ın renk kullanımı o kadar ileri seviyelerdedir ki, onun şiirlerinde renk manifestosu yaptığı da söylenebilir. O, renklerin hangi anlamlarda ve nerelerde kullanılacağını daha çok şiirsel olarak açıklar.

1. Hayattayken Yayımlanan Şiirleri

1.1. “Renk” Kelimesinin Kullanımı

Özdemir Asaf, şiirlerinde renk kelimesinden oldukça fazla yararlanır. Renk kelimesini gerçek anlamıyla kullandığı gibi mecaz anlamında da kullanır. “*Renklere uzandı, susamış*” (Asaf, 2019: 17)¹ dizesinde de görüldüğü üzere Asaf renkleri daha çok uzanıp tutulabilecek somut varlıklar

¹ Özdemir Asaf’ın hayattayken yayımladığı şiir kitapları *Dünya Kaçtı Gözüme*, *Sen Sen Sen*, *Bir Kapı Önünde*, *Yumuşaklıklar Değil*, *Nasılsın*, *Çiçekleri Yemeyin*, *Yalnızlık Paylaşılmaz* şeklindedir. Yapı Kredi Yayınları Özdemir

olarak görmüştür. O, renklere sadece somut olarak yaklaşmaz. Renkler ile soyut kavramlar arasında bağlantılar da kurar: “*Veriliş rengi başka, alınış rengi başka..*” (s. 96) dizesinde şair veriliş ve alınış rengi olarak yeni renkler üretir. Bu renkler şairin anlam dünyasında yeri olan soyut renklerdir. O, soyut kavramları dahi renkli olarak algılayabilirdi. Hatta *Sesin Rengi* başlıklı bir şiiri de mevcuttur: “*Uçmak rengi, özlem rengi, kan rengi*” (s. 183), “*Aşkın, yalanın, kinin rengini*” (s. 380) ve “*Anmalarda sesin rengi kendiliğinden değişir*” (s. 420) dizelerinde olduğu gibi uçmaya, özlemeye, aşka, yalana, kine ve sese renkli olarak bakabiliyordu. Bu dizelerden yola çıkarak şairin hayata daha farklı ve renkli gözlerle baktığını söyleyebiliriz. Özdemir Asaf, baktığı yerlerde hatta düşündüğü kelimelerde sıradan insanların göremediği renkleri de fark eder. Bu da onun dikkatli bir şair oluşu ve renkli kişiliği ile açıklanabilir. Onun şiirlerinde zaman zaman renk kelimesinin “boya” kelimesiyle birlikte kullanıldığı da görülür. Boya, renk vermek için kullanılır. Bu durum “O” şiirinde boya kelimesinin farklı anlamlarıyla sunulur:

O

Çalıyor o gözlerinden o uzun saçsız boyacı;
Gül-bombalı, atsız-arabasız, sakalsız boyacı.
Dudaklarında bir ıslık var, yakasında bir çiçek,
Solun renkleri boyamakta o boyasız boyacı (s. 230).

Özdemir Asaf, “Başlık” adlı şiirinde renkler için şiirsel bir manifesto yapar. Renklerin hangi anlamda ve nerelerde kullanıldığını şiirsel olarak açıklar. Renk ile boya arasında çağrışımsal bir ilişki kurar ve renk ile boyanın uyumunu şiirin bütününde kullanır. “Boya” ortak kökünü hem fiil kök hem de isim kök olarak kullanır. Böylece terimden birden fazla anlam elde eder:

Başlık

Zamanın, ateşin ve ölümün
Boyası beyaz.

Aşkın, yalanın, kinin rengini
Kırmızı yaz.

Düşlerin, sevi’nin ve saygının giysilerini
Maviye boya.

Yoksulluğun, umutsuzluğun ve ayrılık gömleğini
Kara çiz (s. 380).

Özdemir Asaf, şiirlerinde renk ile anlam arasında ilişki de kurar. O, renkleri şiirlerinde gizlemeden kullanır. Bu konuda Eagleton şunları söyler: “Şiir çoğunlukla dikkati kendine çeken, kendine odaklanmış veya gösterenin gösterilen üzerinde ağır bastığı dil olarak karakterize edilir. Bu teoriye göre şiir, anlamı tapınağın en iç tarafına gizlemek yerine onun maddi varlığını övünerek sergileyen bir yazı türüdür” (Eagleton, 2015: 71). Asaf da renklerin anlamlarını bazen övünerek sergiler. “*Renklerin, seslerin, sözlerin anlamı, ağırlığı, / Kendileriyle ve öbürleriyle duyarlılığı, uyarlılığı / Bir de uymazlığı, duymazlığı, sağırılığı vardır*” (s. 281) dizeleri renklerin

Asaf’ın bu şiir kitaplarını *Çiçek Senfonisi* adında tek bir kitapta toplar. Çalışmamızın bu bölümündeki alıntılanan şiirlerde bu kaynaktan yararlanılacaktır.

anlamının diğer nesnelere ilişkisi hakkında bilgiler verir. O, rengin düşünceleri süsleyen, anlamı olan bir varlık olduğunu da savunur. Rengin üzerine oldukça kafa yoran “Üstüne-Üstüne” şiirinde bunu açıkça görürüz.

Üstüne-Üstüne

Her rengin bir anlamı bir de görüntüsü var,

Her anlamın bir rengi, düşünlerde süsü var.

Üstüne ha üstüne gitsem rengin, anlamın..

Üşüyen kavramların bende bir örtüsü var (s. 439).

Özdemir Asaf, renkleri diğer sanat dallarıyla da ilişkilendirir. O, şiirlerinde renk ile müzik arasında da ilişki kurar: “Çiçekler bir şölen yaşamda, / Renklerin en büyük orkestrası..” (s. 405) dizelerinde renkleri daha çok müzik olarak hissediyor. Burada Asaf’ın duyular arasındaki geçişi de açıkça görülür. Çünkü görme duyusundan işitme duyusuna geçiş yapar. Bu durum genel olarak başka şairlerde de görülebilir. Bu konuda Baki Asiltürk’ün Tanpınar’ın şiirlerinde duyuları incelerken yaptığı tespitleri dikkate değerdir: “Renkler, ışık ve şekiller görme duyusunun değerlendirilmesinde en önemli argümanlardır. Tanpınar’ın şiirlerinde renk ve görüntüler hem görme duyusunun ayrıntıları hem de şiirde bir doku oluşturan unsurlar olarak yer alır” (Asiltürk, 2014: 50). Aynı yazının devamında Asiltürk, Tanpınar’ın şiirlerinde geçen renklerin sesle görüntünün bir arada kullanıldığı bölüm olmasına da dikkatleri çeker (Asiltürk, 2014: 53). Asaf’ın da Tanpınar gibi sesle görüntüyü aynı düzlemde eritip bir bütün meydana getirdiğini söyleyebiliriz. Saf şiir anlayışına bağlı olan bu iki şairin benzerlik göstermesi olağan karşılanabilir. Fakat Asaf, renge olan bağlılığı ile ayrı bir perspektifte düşünülmelidir.

Bunun dışında “İnanırsın güzel olduğuna maavilerin, / Renklerini kaybedersen” (s. 18), “Bütün renkler aynı hızla kirleniyordu, / Birinciliği beyaza verdiler” (s. 33), “Sayısız yeşil rengi yapraklar mı verir.. [...] Renk renk, biçim biçim açan çiçekler mi..” (s. 50), “Renklerini deniz alıp götürmüş,” (s. 63), “Karanlıkları işleyen renkleri görmek senden” (s. 70), “İki renk iki biçim geçiyor” (s. 178), “Bir candanlığı varsa renklerimin,” (s. 186), “Rengini düşünür-durursun sen,” (s. 242), “Eşek renklere boyandı. [...] Bir yorgun, renkli eşeği” (s. 261), “Nur’un dedikleri, / Renginden de güzel” (s. 305), “Karanlıkta ışıklaşmış renklerle” (s. 320), “Bir renk, bir gül bırakmadınız” (s. 364), “Ellerinde kutular, renk-renk, boy boy kutular,” (s. 368), “Biçimler, renkler, şişeler eskiler” (s. 409), “Biri hep başka bir renkle solar,” (s. 415), “Yapma çiçekler / Solan renkleriyle ellerinde kadının [...] Yapma çiçeklerin renkleri soluyor / Kadının ellerinde. / Ah o çulgun renkler” (s. 418), “Bir çocuk bahçesidir, renk-renk balonlu,” (s. 426), “Ortakları yitince / Solmuş sararmış rengi” (s. 433), “Ben çiçekleri / Renkleri / Delileri severim,” (s. 454), “Her iri, küçükleri kızdırır / Sesde, renkte, yolda, yöntemde; / Birleşirler başka başka.” (s. 459), “Kızılmak denize rengini yazmış” (s. 465) dizelerinde de görüldüğü gibi renk kelimesinin onun tarafından yoğun olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir.

1.2. Beyaz: Beyazı Beyazla Aklamak

Beyaz, Asaf’ın şiirlerinde en çok kullandığı renktir. O, beyaza ayrı bir önem verir. Onda beyaz, daha çok eş anlamlısı ak sözcüğü ile birlikte kullanılır. Hem beyazı hem de ak kelimelerini kullanmayı tercih eder. Onun şiirlerinde genel olarak paradoks ve zıtlık hâkimdir. Mehmet Kaplan bu konuda şunları ifade eder:

“Aldanış ve oyun temi, Özdemir Asaf’ın şiirlerinde mühim bir yer tutar. Bu bakış tarzı, onu üslûbunun en karakteristik vasfı olan “paradoks” a götürür. Paradoks ilk bakışta saçma ve mânasız

gibi görünen, fakat üzerinde düşünülünce insicamlı bir mâna taşıdığı anlaşılan veya bizde böyle intiba uyandıran bir edebî sanattır. Özdemir Asaf, bu oyundan çok hoşlanır ve çeşitli konulara tatbik eder” (Kaplan, 2006: 257).

Kaplan’ın bahsettiği paradoks Asaf’ın şiirlerinde daha çok zıtlık üzerinde kendini gösterir. O, şiirlerinde bu zıtlığı siyah ve beyaz üzerinden gerçekleştirir. “*Akların arasında karan, / Karaların ortasında akınla*” (s. 72) dizelerinde ak ve karanın zıtlığından yararlanır. Aynı zamanda siyah ve beyaz arasındaki zıtlıktan faydalanılarak anlamsal derinlik de sağlanır. Asaf burada beyazı iyimser bir anlamda kullanır. Kara genel olarak karamsarlığı, kötülüğü ve olumsuzluğu sembolize ederken beyaz daha çok iyimserliği, ümidi ve ferahlığı çağırır. Beyaz, temizlik anlamında da kullanılır. Beyaz renk, kiri hemen yansıttığı için diğer renklerden farklı olarak kirliliği çabuk belli eder. Bu yüzden beyaz, kirden uzak bir unsurdur:

Jüri

Bütün renkler aynı hızla kirleniyordu,

Birinciliği beyaza verdiler (s. 33).

Özdemir Asaf, beyazı pekiştirmek için bazen ‘kar’dan da yararlanır. “*Kar kadar beyazdı ümidler*” (s. 60) dizesinde beyazın derecesi ‘kar’ kadar olmasıyla ölçülür. Aynı zamanda beyaz, soyut olan ümidi de somutlaştırır. Bu somutlaştırmalar bazen yerini pekiştirmelere bırakır: “*Gittikçe geliyorum, geldikçe gidiyorum / Bembeyaz olduğumu görüyorum arada*” (s. 428) dizesinde de aynı renk pekiştirilerek kullanılır. “*Senin saçların niçin kumral, / Niçin siyah, niçin beyaz..*” [...] “*Senin saçların niçin öyle.. / Siyah, beyaz, kısa, uzun..*” (s. 75), “*Şu beyaz çizgilerden gideceğim*” (s. 82), “*Aynı önemli kapıdan giriyoruz, / O eski, o beyaz kapıdan*” (s. 117), “*Kiminin elinde çanta var, kiminde çiçek; / Beyaz, sarı, kırmızı, yeşil. [...] Gözüm-gönlüm tüm çiçek, / Beyaz, sarı, kırmızı, yeşil*” (s. 264) dizelerinde beyaz daha çok betimleyici ve nitelendirici öge olarak kullanılır. Bazen de saçın, kapının, çizgilerin, çantanın ve çiçeğin rengi beyaz ile nitelenir: “*Zamanın, ateşin ve ölümün / Boyası beyaz*” (s. 380) dizesinde de görüldüğü gibi beyazı zamanın, ateşin ve ölümün rengi olarak görür. Böylece varlıklara renk anlamı verildiği de açıkça görülür.

Beyaz rengi, “*Renklere uzandı, susamış, / Beyazlıklar arasında kayboldu bakışları*” (s. 17) dizesinde beyazlık olarak türetilerek yeni bir kelime olarak kullanılır. Beyaz, “*Sapsarı saçlarım vardı, aklaştı*” (s. 402) dizesinde ise beyazlaşmak olarak kullanılır. Bu konuda daha başka örnekler de verilebilir. Ancak verdiğimiz örneklerden yola çıkarak Özdemir Asaf ile beyaz arasında özel bir ilişki olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Onun beyaza olan bu ilgisi “Jüri” şiirinde de bahsedildiği üzere beyazın uğradığı haksızlıktan beyazı aklamak için yapılmış olabilir.

1.3. Siyah: Yakılan Her Şey Kararır

Özdemir Asaf, şiirlerinde beyazdan sonra en çok siyah ve kırmızı rengini kullanır. Onun, siyah rengini ağırlıklı olarak kara şeklinde kullandığı dikkatten kaçmaz. Daha önce de vurguladığımız gibi o kararı daha çok olumsuz anlamda kullanmayı tercih eder. Bazen kara ile geceyi bütünleştirir: “*Aldanacaksan gecelerinde, kara gecelerinde*” (s. 54) dizesinde de görüldüğü gibi kararı gece ile özdeşleştirir. Kara, geceyi olumsuz olarak niteler: “*Kedi gitti geceye değdi, / Karardı*” (s. 427) dizeleri de kara ile gecenin bütünleşmesine örnek olarak verilebilir. Onun şiirlerinde bazen de kara, kötülüğü, bilinmezliği sembolize eder. “20” şiirinde bunu açıkça görürüz:

20

Sevgiler sürdürmeye gelmişim sandım.

İlgiler sürdürmeye gelmişim sandım.

Yalanlı, alçak, kara bir çağ geldi üstüme.

Ezildim, itildim, gelmişim sandım (s. 171).

Özdemir Asaf'ın şiirlerinde zıtlığın ve paradoksun önemli yer tuttuğunu daha önceden de belirtmiştik. Onun şiirlerinde siyah renginin kullanımında da bu durum gözlenir: “*Akların arasında karan, / Karaların arasında akınla*” (s. 72) ve “*Senin saçların niçin öyle.. / Siyah, beyaz, kısa, uzun..*” (s. 75) dizelerinden de anlaşılacağı üzere Özdemir Asaf şiirde anlam oluşturmada siyah ve beyazın zıtlığından faydalanır. O, karayı aydınlık ile zıt anlamda kullanır. Aydınlık netliği temsil ederken kara belirsizliği temsil eder. “*Aldanacaksan gecelerinde, kara gecelerinde / Aydınlık dünyaların şen insanlarına*” (s. 54) ve “*Nedir ki o, seni aydınlatırken, / Kararan yandığı, durduğu yerde*” (s. 325) dizeleri bu durumu destekler. Aynı zamanda burada geçen “kararan” ve “yandığı” sözcüklerinden yola çıkarsak yakılan her şeyin siyaha dönüşmesi anlamını da çıkarabiliriz. Bu konuda Necmettin Şahinler’in şu ifadeleri durumu destekler niteliktedir:

“Günlük hayatta çok rastladığımız bir örnek vermek gerekirse “yakılan her şeyin siyaha dönüşmesinden” başlayabiliriz. [...] Yakılan her cisim aslında yok olmuyor ama şimdiye kadar bizim bildiğimiz, tanıdığımız hüviyetini terk ederek başka bir boyutta ve farklı bir hüviyette varlığını devam ettiriyor. Böylece gözümüzden saklanıyor / örtünüyor” (Şahinler, 2010: 19).

Özdemir Asaf, şiirlerinde bazen varlıkların üstünü siyahla örter ve onları şiirin derinliklerine gizler. Yakılan şeylerin siyaha dönüşmesi, renk biliminin üzerinde durduğu önemli bir noktadır. Bu konuda yaklaşık yirmi yıl boyunca renk üzerine çalışmış olan Goethe'nin bulguları dikkate değerdir:

“Siyah rengin oluşumu beyazdaki gibi orijin kaynaklı değildir; bitkilerin yanarak bozunmaları sonucunda ortaya çıkar ve oldukça ilginç bir özelliğe sahip olan bu kömür siyah renktedir. Tahta, kereste gibi odun da, ışık, hava ve nemle yanıcılığını yitirdiğinde önce grileşir sonra siyahlaşır. Aynı şekilde animal öğeler de yakılarak kömürleştirilebilir” (Goethe, 2020: 178).

Asaf da zaman zaman şiirlerinde kelimelerini yakarak adeta onları kömürleştirir. Bu kararmayı bazen soyut olarak ifade ederken bazen de açık açık göstermekten çekinmez. O, zaman zaman siyah renginin kullanım alanlarını da tanımlar: “*Yoksulluğun, umutsuzluğun ve ayrılık gömleğini / Kara çiz*” (s. 380) dizelerinde siyahın hangi anlamlarda kullanılması gerektiğini söyler. Siyah, bütün renklerin kaynağı olarak düşünülür. Aslında renk biliminde renksiz diye de adlandırılan siyah, renklerin en son dönüş yeridir. Bu konudaki Necmettin Şahinler’in şu düşünceleri dikkat çekicidir: “Özetle söylemek gerekirse, bütün renklerin kaynağı siyah renktir. Hepsi buradan doğar. Bu renkler tekrar siyaha dönecekleri zaman, beyaza doğru gider kaybolurlar. Ondan sonra renksiz ismini veririz. Bu da siyahta kaybolur ve aslına döner” (Şahinler, 2010: 20). Asaf'ın siyah ve beyaz üzerindeki vurguları Şahinler'in bu düşüncelerini destekler niteliktedir.

Özdemir Asaf, “*Yalanlı, alçak, kara bir çağ geldi üstüme*” (s. 371), “*Yazıp çizdiklerimden çıktı kara bir resim*” (s. 316), “*Elinde siyah bir gül vardı,*” (s. 427) dizelerinde ise siyah rengini betimleyici öge olarak kullanır. Ayrıca “Kara Gömlek” başlıklı şiirinde kara rengini gömleğin niteleyici unsuru olarak kullanır. O, “*Beklemeyi özlemlerle süsleyen, / Yalnızlığın kara-ışığını söndüren nedir*” (s. 237) dizesinde siyah rengini hem yalnızlıkla hem de ışıkla özdeşleştirerek çift anlamla ifade etmeye çalışır. Bu da Asaf'ın şiirlerinde oynadığı anlamsal oyunlardan biri olarak göze çarpar. O, “*Bir süre kanat çarpar artık yorulmuş bir kuş, / İnişinin*

kararan havalarından düşer” (s. 262) dizesinde kara rengini kararmak fiili şeklinde de kullanır. Bu durum Asaf’ın renklerin devinimlerinden fazlasıyla yararlandığını gösterir. Onun şiirlerinde hiç durmadan hareket eden renkler onun şiirinde de adeta özünde yanarak kararır.

1.4. Kırmızı: Aşkın Güzel Rengi

Kırmızı, renkler içinde kendini en çabuk belli edenlerdendir. Diğer renklerde olduğu gibi kırmızı da her şairin imge dünyasında farklı anlamlar çağırır. Özdemir Asaf, şiirlerinde kırmızının neyi simgelediği üzerinde açıklamalarda bulunur: “*Aşkın, yalanın, kinin rengini / Kırmızı yaz*” (s. 380) dizelerinde kırmızı renginin aşk, yalan ve kin gibi soyut sözcüklerin rengi olduğunu söyler. Genellikle güzelliğin simgesi olan kırmızı hem olumlu hem de olumsuz olarak kullanılır. Aşkın rengi kırmızı varsayılarak ona olumlu bir anlam yüklenir. Kırmızının yalanın ve kinin rengi olarak kullanılması ise bu renge olumsuz bir anlam yükler. Zıtlıklar şairi olan Özdemir Asaf’ın kırmızıyı hem olumlu hem de olumsuz olarak kullanması onun sanatının gereği olarak da açıklanabilir.

Özdemir Asaf, kırmızıyı şiirlerinde ağırlıklı olarak betimleyici unsur olarak kullanır. Çünkü ona göre kırmızı, güzelliğin betimleyicisidir. Renk uzmanı Jean-Gabriel Causse da kırmızının güzelliği temsil etmesi ile ilgili aynı düşünceleri dile getirir:

“İşte renklerin en güçlüsü! Wagner senfonilerini kırmızı odalardan başka yerde besteleyemezmiş! Pek çok uygarlıkta renklerin en güzeli olarak görülür. “Kırmızı” ve “güzel” sözcükleri Rusçada eşanlamlı olarak kullanılır. Moskova’daki Kızıl Meydan aslında Güzel Meydan’ın yanlış çevrilmiş halidir. Renklerin mükemmelidir kırmızı” (Causse, 2019: 147).

Causse, aslında kırmızı ve güzeli aynı paydada kesiştirir. Asaf da şiirlerinde kırmızı ile güzel olan nesnelere niteler. O, “*Karanlıkların tam ortasında bir kırmızı nokta..*” (s. 96), “*O eski, o kırmızı kapıdan*” (s. 117), “*Kucağında kırmızı bir kedi*” (s. 427) dizelerinde kırmızı rengini niteleyici öge olarak kullanır. Özdemir Asaf, kırmızının eş anlamlısı olan al rengini de şiirlerinde kullanır. O, “*Önceleri allık-pudra oyalardı*” (s. 39) ve “*Allı pullu tavırlara kim kanar*” (s. 55) dizelerinde al renginden türetilen kelimelerden yararlanır.

Bunların dışında Asaf’ın şiirlerinde kırmızı renginin “*Geceler geliyor bir bir.. / Parlıyor yıldızın. / Onda beyazın, sarın, kırmızın.*” (s. 84), “*Kiminin elinde çanta var, kiminde çiçek; / Beyaz, sarı, kırmızı, yeşil. [...] Gözüm-gönlüm tüm çiçek, / Beyaz, sarı, kırmızı, yeşil.*” (s. 264), “*Yeşil deniz, mor deniz.. / Kırmızıyla yazılsın*” (s. 411) şeklinde kullanımları da vardır. O, her ne kadar zıtlıklar şairi olup kırmızıyı hem olumlu hem olumsuz anlamlarda kullansa da aslında kırmızıda güzeli görür. Çünkü onun şiirlerinde ağırlıklı olarak kırmızı ve güzel birbirlerini çağırır olacak şekillerde kullanılır.

1.5. Yeşil: Doğadan İnsana

Her rengin insan üzerinde bıraktığı etki farklı olur. Genellikle yeşil, insana huzur veren renk olarak sınıflandırılır. Yeşilin insanı dinlendirdiği de düşünülür. Bu konuda Necmettin Şahinler şöyle der:

“Renk analistleri, yeşil rengi incelerken, bu rengin “gözü de, gönlü de dinlendirdiğine” dikkat çekmişlerdir. Yeşil renk, uyum ve dengenin oluşturacağı bilincin en üst düzeyde gelişmesine neden olan bir renktir. Bu özelliğinden dolayı da “huzûru ve sükûneti” çağırır” (Şahinler, 2010: 85).

Özdemir Asaf da şiirlerinde yeşili dinlendirici ve huzurun temsili olarak kullanır. “*Ağaçlar çizerdim, yeşillenirdi; / Çizdiğim ağaçlara çizdiğim kuşlar gelirdi*” (s. 252) dizesinde de görüldüğü üzere yeşil, ağaçları donatan ve güzelleştiren unsur olarak kullanılır. Burada yeşil,

doğanın betimleyicisidir. Yeşil doğaya bakmak insanı dinlendirir ve ona huzur verir. Doğa, yeşil rengi ile birlikte bütünleşir. Günlük hayatta doğa tasvir edilirken “yeşil doğa” olarak ifade edilir. Asaf da doğa tasvirlerinde yeşili bolca kullanır:

Var

[...]

Sayırsız yeşil rengi yapraklar mı verir..

Tadları, meyvaları, gıdaları

Ağaçlar mı verir, topraklar mı verir..

Orada ağızlarım var.

[...] (s. 50)

Asaf, şiirlerinde yeşili doğanın yeşermesi olarak da kullanır. Ağaçların yaprakları, bitkilerin rengi doğayı yeşil olarak görmemizi sağlar. Doğa kış mevsiminden sonra ilkbahar ile birlikte yeşillenir. Bu durum pek çok şaire ilham verir. Özdemir Asaf da doğanın bu durumundan ilham alarak ağaçların yeşermesini şu şekilde tasvir eder:

Aşı

Kocaman bir ağaç,

-Bugüne kadar-

Ne yemiş, ne bir çiçek.

Ama, yakında, az var,

Bu ağaç yeşerecek.

-Benden sonra, bana kadar.- (s. 212)

Asaf'ın şiirlerinde yeşermek sadece doğa tasviri olarak kullanılmaz. Bunun dışında soyut anlamlarda da kullanılır. “*Sevinçlerinde onlar vardı, hüznlerinde onlar / Seninle yeşerdiler, seninle soldular..*” (s. 386) dizesinde “yeşermek” şiire soyutluk katarak anlamı güçlendirir. O, şiirlerinde renk üzerinden anlamsal mesajlar da verir. “*Her şeyi, ama her şeyi olağan dışında, / Örneğin bir gülü yeşil gördüren nedir*” (s. 237) dizesinde kırmızı olan gülün yeşil olarak görünmesini sorgulayarak renk üzerinden mesaj verdiği tespit edilir. Bunun dışında yeşil bazı dizelerde betimleyici unsur olarak da kullanılır: “*Işıklar bir yanıyor, bir sönüyor; / Kırmızı, yeşil, mavi, kırmızı, yeşil. / Başımız dönüyor, dönüyor, dönüyor; / Kırmızı, yeşil, mavi, kırmızı, yeşil. / [...] / Kiminin elinde çanta var, kiminde çiçek; / Beyaz, sarı, kırmızı, yeşil. / [...] / Gözüm-gönlüm tüm çiçek, / Beyaz, sarı, kırmızı, yeşil.*” (s. 264), “*Sen ey deniz; / Yeşil deniz, mor deniz..*” (s. 411).

Özdemir Asaf'ın şiirlerinde yeşil rengi türetilerek yeşillik olarak da kullanılır: “*Biri şarkularla gözleri besler, / Yeşillikleri ve sevgilileri / Umutlandırır*” (s. 405). O, şiirlerinde doğadan aldığı renkleri kendi süzgecinden geçirerek ve sanatında eriterek insanlara sunmaya çalışır. Örneğin o yeşili doğada görür ya da alır; ancak kendi anlam dünyasında, sanatında yoğurarak ve onu bambaşka bir anlama evirerek bizlere sunmaya çalışır.

1.6. Mavi: Özgürlüğün Şaşırtmacası

Özdemir Asaf, neredeyse her rengin tanımını yapmaya çalışır. Maviyi de kendi cümleleriyle şiirsel manada tanımlar. “*Düşlerin, sevi'nin ve saygının giysilerini/ Maviye boya*” (s. 380)

dizelerinde mavinin anlamlarını sunmaya çalışır. Ona göre mavi özgürlüğü simgeleyen bir renktir. Jean-Gabriel Causse de mavi için “Beynimiz maviyle birlikte uçup gider. Özgürlüğü simgeleyen bu renk kişiye bir bütünlük duygusu verir ve bize çevremizi kuşatan ortamla uyum içinde olduğumuzu duyumsatır” (Causse, 2019: 144) ifadelerini kullanır. Asaf, mavinin bu özgürlüğünden faydalanarak maviyi kendine has bir söyleyişle “maavi” şeklinde kullanır. Rengin özgürlüğü Asaf’a kelime seçiminde de özgürlük sunar: “*Adalar var zannederdim güneşli, maavi, dertsiz*” (s. 31) dizesiyle de bunu apaçık ortaya koyar.

In Vivo

Pencereden bakma denize,

İnanırsın güzel olduğuna maavilerin.

Renklerini kaybedersin

Uzaktan

Bir yatağın vardır senin,

Seninledir,

Uyuyunca kaybedersin (s. 18).

Bu şiirde Asaf denize bakınca maviyi görür. O, şiirlerinde maviyi sadece denizle özdeşleştirmez. Aynı zamanda gökyüzü ile de özdeşleştirir. “*Bir yaprak, ağaca takma. / Bir damla, buluta takma. / Bir bulut, maviye takma. / Bir yağmur, havaya takma.*” (s. 188) dizelerinde de görüldüğü üzere mavinin gökyüzü yerine kullanıldığı tespit edilir. Mavi ilginç bir renktir. O bazen zıtlıkları da bir arada barındırır. Goethe mavi için şöyle der: “Bu rengin göze, çok ilginç ve neredeyse telaffuz edilemeyen etkisi vardır. Salt renk olarak bir enerjidir; negatif taraftadır ve bütün saflığıyla adeta uyarıcı bir hiçliktir. Aynı anda hem heyecan hem de sükûnet ikilemini yaratır” (Goethe, 2020: 250).

Zıtlıklar şairi olan Asaf da mavinin bu ilginçliğini şiirlerinde kendine has kullandığı bir şaşırtma sanatı ile birleştirir. “*Yakıştırsam olmaz, yazmasam olmaz, / Maviye boyadım, baktım mor çıktı*” (s. 402) dizelerinde bu durumu kullanır. O, maviyi mor dışında sarı ile de birlikte kullanır. “*Yaşam’a sarışın girişin, nasıl maviydi*” (s. 190) dizesi Asaf’a özgü tezatlık barındırır. Böylece renkler üzerinden paradoks sağlanır.

Bunun dışında mavi rengi “*Işıklar bir yanıyor, bir söniyor; / Kırmızı, yeşil, mavi, kırmızı, yeşil. / Başımız dönüyor, dönüyor, dönüyor; / Kırmızı, yeşil, mavi, kırmızı, yeşil.*” (s. 264), “*Göklerden bakıyorsun / Mavi-mavi, ölüme*” (s. 411) dizelerinde betimleyici unsur olarak kullanılır. Tüm bu örneklerde de görüldüğü gibi Asaf’ın şiir dünyası özgürdür. Şiirlerinde kendine göre özgürce şaşırtmacalar yapar. Özgürlüğün rengi olan mavi de tüm ilginçliğiyle birlikte bu şaşırtmacanın merkezinde kendine yer bulur.

1.7. Sarı: Solan ve Parıldayan Zıtlık

Sarı, Özdemir Asaf’ın şiirlerinde kendine yer bulan diğer renklere dendir. Onda sarı genelde güneşin rengi olarak kullanılır. Güneş ışınlarının dünyaya yansımaları sarı olarak algılanır. Sarı, aynı zamanda ışığın da rengidir. Bu konuda Goethe şöyle der:

“Sarı, ışığa en yakın olan renktir. Bu renk, gerek mat cisimlerle gerekse beyaz yüzeylerin zayıf şekilde yansıtılması sonucu ışık şiddetinin en aza indirgenmesiyle ortaya çıkar. Prizmatik deneylerde sarı, geniş çapta aydınlık alana yayılır ve burada, henüz daha zıt kutuplu maviyle birleşip yeşile dönüşmeden, tüm saflığı ve arılığıyla görülür” (Goethe, 2020: 246-247).

Goethe, sarının sadeliği üzerinde de durur. Fakat Özdemir Asaf sadelikten ziyade karmaşıklığa yönelir. O, sarı rengini daha çok sararmak şeklinde kullanır. Doğanın sararması, insanın sararıp solması gibi. “*Öyle bir son yaz ol ki tut yaprakları, / Sararıp dökülürken güz rüzgârlarında*” (s. 386), “*Sararan düşen yapraklar,*” (s. 410), “*Ortakları yitince / Solmuş sararmış rengi*” (s. 433) dizeleri bu duruma verilebilecek örneklerden bazılarıdır. Asaf, sarı renginden türeyen sarışın kelimesini de kendine özgü bir şekilde “sarışın” olarak kullanır. “*Şarkılarıyla, şiirleriyle / Bir sarışın geçmişti..*” (s. 477) dizesi buna örnektir. Bazen de sarışını olduğu gibi kullanır: “*Yaşam’a sarışın girişin, nasıl maviydi*” (s. 190). O, bazen sarının kuvvetini artırmak için onu pekiştirerek de kullanır. “*Sapsarı saçlarım vardı, aklaştı,*” (s. 402) dizesinde sarı renginin sapsarı şeklinde pekiştirilerek kullanıldığı tespit edilir. Bunun dışında sarı rengi “*Geceler geliyor bir bir.. / Parlıyor yıldızın. / Onda beyazın, sarın, kırmızın.*” (s. 84), “*Kiminin elinde çanta var, kiminde çiçek; / Beyaz, sarı, kırmızı, yeşil. / [...] / Gözüm-gönlüm tüm çiçek, / Beyaz, sarı, kırmızı, yeşil*” (s. 264) dizelerinde betimleyici öge olarak kullanılır. Genellikle sarı, doğada olumsuz olarak algılanır. İnsan hastalandığında yüzü sararıp solar. Bitkilerin bir çoğu kış mevsimi gelmeden önce ölmek üzereyken sonbaharda sararıp solar. “Sararıp-solmak” kelimeleri birlikte kullanıldığında olumsuz bir hava meydana getirir. Özdemir Asaf da şiirlerinde bu kelimeleri birlikte kullanarak şiirlerinde olumsuz bir iklim sağlar. Zıtlıklar şairi olan Asaf bu renkte de zıtlığını konuşturur. Sarıyı bir yandan parlayan yıldızın ve sarışın kadının güzelliği olarak olumlu diğer yandan da sararıp solmak anlamında olumsuz olarak kullanır. Böylece Asaf bu renkte de kendine has olan özgün üslubunu kullanmış olur.

1.8. Mor: Kırmızı ve Mavinin Buluşması

Mor, Özdemir Asaf’ın şiirlerinde çok sık kullanılan bir renk değildir. Mor bütün dünyada gizemi ve ruhsallığı simgeler (Causse, 2019: 179). Neredeyse bütün renkleri karşılaştırarak kullanan Asaf, mor rengini de daha çok mavi ile birlikte kullanır. “*Maviye boyadım, baktım mor çıktı*” (s. 402) dizesi bunun en bariz göstergesidir. Onda mor daha çok yanılısamanın rengi olarak kullanılır. Mavi sanılan renk aslında mor olarak karşımıza çıkar. Hatta mavi sandığımız deniz de Asaf’ın şiirinde mor ve yeşil olarak karşımıza çıkar:

Denize

Sen ey deniz;

Yeşil deniz, mor deniz..

Kırmızıyla yazılsın

Sevgilere ve ölüme

Göklerden bakıyorsun

Mavi-mavi, ölüme (s. 411).

Bilindiği gibi mor rengi mavi ve kırmızı renklerinin karıştırılması ile elde edilir. Asaf ise şiirinde mor denizden bahsettikten sonra kırmızı ve maviyi peşe peşe kullanır. Kendi şiirinde mavi ve kırmızıyı karıştırarak moru elde eder. Bunu hem somut hem de soyut olarak düşünebiliriz. Görsel olarak şiirde mavi ve kırmızı birbirine karışır. Bu da mor rengini oluşturur. Her seferinde farklı şaşırtmacalarla karşımıza çıkan Asaf burada da mor rengini parçalayıp bütünleştirerek okurunu şaşırtır.

1.9. Esmer ve Kumral

Özdemir Asaf şiirlerine neredeyse her renkten eklemeler yapar. Esmer ve kumral da onun şiirlerine dâhil olur. Esmer Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre “*siyaha çalan buğday rengi*” olarak tanımlanır. Özdemir Asaf’ın şiirlerinde ise esmer, daha çok akşam ve kadın tasviri için kullanılır.

Yapma Çiçekler

Çırlıçılak bir kadın
İniyor güzellik dağlarının
Esmer akşamlarından,
Yalnızlığının ve yalanlarının
Karanlık uykusuzluklarına.

[...]

Yapma çiçeklerin renkleri soluyor
Kadının ellerinde.
Ah o çılgın renkler
Kadının gözlerinde
Soldukça kadın daha da esmer (s. 418).

Kumral rengi, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre “*koyu sarı veya açık kestane rengi*” olarak tanımlanır. Özdemir Asaf’ın şiirlerinde ise daha çok saç rengi olarak kullanılır. “*Senin saçların niçin kumral,*” (s. 75) dizesi buna örnek olarak verilebilir. Ancak O şiirlerinde esmer ve kumral renkleri üzerinde çok durmaz. O, bu rengi daha çok fon olarak kullanır.

2. Özdemir Asaf’ın Ölümünden Sonra Yayımlanan Şiirleri

Özdemir Asaf, kendinden sonraki bir kısım genç şairleri etkileyen bir sanatçısıdır. Ölümünden sonra şiiri üzerine pek çok yazılar yazılır. Hatta Asaf’ın hayattayken çeşitli nedenlerle yayımlanmayan şiirleri bile ölümünden sonra bir araya getirilerek yayımlanır. Çalışmamızın bu kısmında onun ölümünden sonra yayımlanmış şiirlerindeki bir kısım renk unsurlarını irdeleyeceğiz.

Özdemir Asaf, daha önceki şiirlerinde olduğu gibi renklere olduğundan farklı anlamlar yükler. Bazen de renkleri adeta kişileştirir. “*Bir renk karanlığa adını çiyiyordu*” (Asaf, 2020b: 93)² dizesinde rengin kişileştirildiği görülür. O, “*Sanılar doğurgandır.. / Sonra : / Renklerinin altındaki buruşuk*” (s. 26) dizesinde de olduğu gibi renklerin varlıklarını diğer varlıklarla ortak paydada birleştirmeye çalışır. Renkleri hayattan soyutlamaz. Hatta hayatın tam ortasına konumlandırır. Hayattaki anlam arayışını renkler üzerinden sorgular. Çiçekleri solmaz renklerle tanımladıktan sonra onların kurduğunu söyleyerek okurunu her zamanki gibi şaşırtır. “*Solmaz renkleriyle bir çiçek. / -Kurumuş-*” (s. 42) bu dize hayattaki anlam arayışının bir göstergesi sayılır. Solmaz renkli sandığımız çiçeğin solması gibi hayat yanılısamadan ibarettir. “*Güzel giysilerim var benim aylar rengidir, kanlar rengidir*” (s. 52) dizesinde ise Asaf ayların kanların rengi olduğunu savunur. Kan renginin kırmızı olduğu varsayılırsa aylara da bu anlamın yüklendiği

² Özdemir Asaf’ın ölümünden sonra kıyıda köşede kalmış şiirleri Doğan Hızlan tarafından Yapı Kredi Yayınları aracılığıyla *Benden Sonra Mutluluk* adı altında toplanır. Çalışmamızın bu bölümündeki alıntılanan şiirlerde bu kaynaktan yararlanılacaktır.

düşünülebilir. Fakat şair, renklere soyut manalar yüklediği için bu durum kesin kabul edilemez, varsayım olarak kalır.

“*Renk renk boy boy satılık / Sönmüş balonlar gördüm*” (s. 84) dizelerinde Asaf renk yinelemesiyle vurgunun derecesini artırır. “*Bir renk cümbüşüyle yarı çıplak giriyorsun*” (s. 98) dizesinde ise renklerin bir araya gelerek cümbüş yarattığını düşünür. “*Her şey simsiyah ve renksiz*” (s. 180) dizesi buna örnek olarak verilebilir. Bu durumu çalışmamızın ilk bölümünde etraflıca açıkladığımız için bunun üzerinde tekrar durmayacağız. “*Gözüm, bir bakışa rengini çiziyordu,*” (s. 207) dizesinde Asaf’ın renge olan inancının zirve noktalarını görürüz. Göz organıyla çizilen renkten bahsedilmesi onun soyut dünyasının ne kadar zengin olduğunun göstergesi sayılabilir. “*Renklerimize ve biçimlerinize / Düş dışı gerçeklerin çizdiği siz*” (s. 217) dizelerinde ise Asaf rengi kişisel bir özellik olarak kullanır. Böylece rengi insanın doğal bir unsur olarak kabul eder. Özdemir Asaf, fiilleri dahi renkli olarak görmek ister. Hatta renkli bakmakla kalmayıp onlara anlamlar da yükler. Bu renkler daha çok alma ve verme renkleridir:

“Sen ki aldandın

Almanın vermenin rengine

Vermek yerine

Almanın sesi yok

Vermenin renginde

Var diyesine” (s. 253).

Asaf’ın maviyi özgürlüğün simgesi olarak kullandığından yazımızın ilk bölümde bahsetmiştik. O, “*Sen şimdi yürü hür maviliğin / Gittiği, bittiği, ittiği son sınıra kadar*” (s. 76) dizelerinde ise bu durumu açık açık belirtir. Hür mavi söylemiyle, özgürlük simgesini çağrışım yapmaya ihtiyaç duymadan söyler. Fakat şair, maviyi ağırlıklı olarak niteleyici ve betimleyici unsur olarak kullanır. “*Mavi bir kalem / Mavi bir kâğıtla*” (s. 39), “*Gözleri kirpikleri mavi / [...] / Fistanı mavi, donu mavi*” (s. 86), “*Dalların takırtısından gecenin / Mavisini uçtu, yıldızları uçtu*” (s. 241), “*O sana onun sendenliği / Maviliğin içinde yağdı / Ve senin seninliğin kadardı / [...] / Mavi saçlarına onun bu kıyı / [...] / Beyaz mavi, beyaz mavi yağın / [...] / Beyaz onu sana mavi söyledi / Sana onu mavi beyaz*” (s. 270) dizeleri ise Asaf’ın mavi rengini genellikle niteleyici ve betimleyici unsur olarak kullandığını gösterir.

Asaf’ın ölümünden sonra yayımlanan şiirlerinde yeşil sadece iki yerde geçer. “*Yeşil bir yaprakla / Mavi bir kalem / Niçin / Buluşmaz*” (s. 39) dizesinde yeşil, niteleme olarak kullanılır. “*Bir kere, bisiklet yeşil değildi, / Başkenti, ada değildi,*” (s. 111) dizelerinde ise onun şaşırtma sanatı ile karşılaşırız. Bu dizelerde paradoks kullanılır. Bisikleti olumsuzuyla açıklamaya çalışır.

Asaf’ın ölümünden sonra yayımlanan şiirlerinde kırmızı eş anlamlısı olan al şekliyle de görülür. “*Hep yenilenir allıklar,*” (s. 26), “*Al al gelincikler var*” (s. 244) dizelerinde kırmızı, aldan türetilen ‘allık’ ve gelincikleri niteleyen ‘al’ şekliyle karşımıza çıkar. Bunun dışında kırmızının “*Elimde üç tekerlekli, kırmızı bir bisiklet*” (s. 111), “*Birinci kırmızısı gelinciklerin*” (s. 244) şeklinde kullanımları da vardır.

Asaf’ın ölümünden sonra yayımlanan şiirlerinde beyazın mavi ile birlikte kullanımını daha çok göze çarpar: “*Beyaz bir yağmur yağıyordu / Mavi saçlarına, seninleyin / Beyaz yağmur değilde senin / Mavi saçlarına onun bu kıyı / [...] / Beyaz mavi, beyaz mavi yağın / [...] / Beyaz onu sana mavi söyledi / Sana onu mavi beyaz*” (s. 270). Bu dizelerde mavi ile beyazın konuşturulması

dikkate değerdir. Renkleri kişileştirmekle yetinmeyen şair, onlarla intak sanatı da yapar. Buradan Asaf'ın renkleri canlı varlıklar olarak gördüğü sonucuna da varabiliriz. Bunun dışında beyazın “Bir beyaz gömlek, düğmeleri sedef. / [...] / Bakıyorum, yüzün beyaz, bembeyaz, / Nedense. / (Ama güzelsin).” (s. 181), “Al al gelincikler var / Bembeyaz bahçelerde” (s. 244) şeklindeki kullanımları da vardır.

Asaf'ın ölümünden sonra yayımlanan şiirlerinde siyaha çok sık rastlanmaz. “Gidilmeyen yer kadar çeken / Sulara kara benekler vardı” (s. 270) dizesinde siyah rengi eş anlamlısı olan kara kelimesiyle kullanılır. Burada kara benek kullanımı olumsuzluğu temsil eder. Bunun dışında siyah, renksizlik ve ışıksızlık anlamlarıyla da kullanılır:

“Uyandım,
Ki herşey, simsiyah ve sessiz.
Öylece kaldım,
Her şey simsiyah ve renksiz.
Kapkara kaldım.
Işığı yaktım, yazdım:
Tüm sen’li, tüm sensiz” (s. 180).

Asaf'ın ölümünden sonra yayımlanan şiirlerinde sarı rengi daha çok isim olarak karşımıza çıkar. “Birden sen.. / Sarılar giyinmişsin,” (s. 180), “Sarıları giyinmişsin, (tayyör),” (s. 181), “Birinci sarısı papatyaların” (s. 244) dizelerinde ise sarı isim görevlerinde kullanılır. Bunun dışında “Sağ elinde çanta, tütün rengi.” (s. 181) dizesinde geçen tütün rengiyle Asaf'ın sarı rengini kastettiği düşünülebilir.

Sonuç

“Şiirleriyle Renklere Bürünmüş Bir Şair Özdemir Asaf” adlı yazımızda da görüldüğü gibi renkler güzel sanatların en önemli parçalarındandır. Özellikle şiirlerde duyguyu gösterebilmek için sık kullanılırlar.

Renk kullanımı, şairlerin şiiri anlayış biçimlerine göre değişkenlik gösterir. Asaf'ın şiirlerinde “gösterenin renkler aracılığıyla gösterilen üzerinde ağır bastığı” tespit edilir. O, şiirlerinde renk kavramını kullanırken renk üzerinden yeni anlam dünyaları yaratır. Düşünsel şiirlerinde renk ve düşünce adeta birleşir. Böylece o, renkleri kendi anlam dünyasıyla yoğurarak şiirleştirir.

Asaf'a göre her rengin anlamı ve kullanım alanı farklıdır. Onun “renk manifestosu” olarak kabul ettiğimiz ‘Başlık’ şiirinde renklerin bilinen anlamları dışında yeni anlamlar kazandığı da görülür. Onda zaman, ateş ve ölüm beyaz; aşk, yalan ve kin kırmızı; düşler, sevi ve saygı mavi; yoksulluk, umutsuzluk ve ayrılık siyah anlamlarına gelir. Şair, renklere sadece somut olarak bakmaz. Soyut renklerle şiirlerinde anlam dünyaları da kurar.

Asaf'ın şiirleri incelendiğinde şiir dünyasının daha çok zıtlık ve paradoks üzerine kurulu olduğu gözlemlenir. Şiirlerindeki renk kullanımında da bu durum kendine yer bulur. Çalışmamızın sonucunda yaptığımız tespitlere göre siyah ve beyazın zıtlığı üzerinden anlamsal mesajlar da verilir.

Onun şiirinde renk karşılaştırmaları sadece siyah ve beyaz ile sınırlı değildir. Mavi ve beyaz, sarı ve mavi, yeşil ve mor, mavi ve mor karşılaştırılarak kullanılır. Bunun dışında her rengin kendine has kullanımı mevcuttur. Asaf'ın şiirlerinde beyaz genel olarak olumludur.

Beyaz, iyimserlik ve temizlik olarak kullanılır. Siyahın kullanımı ise olumsuz anlamdadır. Siyah, daha çok kötümserlik ve renksizlik olarak kullanılır.

Güzelliğin simgesi olan kırmızı, hem olumlu hem de olumsuz olarak şiirlerinde yer alır.

Yeşil, genelde doğa tasvirleri için kullanılır. Mavi, Asaf'ın şiirlerinde denizle birlikte özgürlüğü temsil eder. Sarı ve mor renkleri ise, onun şiir örgüsünde silik renklerdir. Bunlar daha çok betimleyici ve niteleyici unsur olarak görünürler.

Özdemir Asaf, renkleri daha çok renklerle açıklama yolunu seçer. Şiir ile renklenmiş şairin anlatımı bile adeta renklere bürünmüştür. O, şair kimliğini şiirlerinde gizlemeden oyunlar oynar. Şiirlerini renklere büründüren şair, şiirlerinde adeta somut ve soyut bir gökkuşağı çizer. Bu renk düzleminde yaptığı şaşırtaçalarla sanatını icra eden şairin, bu şekilde kendi üslubunu bulmaya çalıştığını da son söz olarak belirtmiş olalım.

Kaynakça

- Asaf, Ö. (2019). *Çiçek Senfonisi*. (21. Baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Asaf, Ö. (2020a). *Kırılmadık Bir Şey Kalmadı*. (12. Baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Asaf, Ö. (2020b). *Benden Sonra Mutluluk*. (15. Baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Asiltürk, B. (2014). *Hilesiz Terazî*. (3. Baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Causse, J. G. (2019). *Renklerin Şaşırtaç Gücü*. (1. Baskı). (H. C. Utku, Çev.). Pegasus Yayınları.
- Eagleton, T. (2015). *Şiir Nasıl Okunur?* (1. Baskı) (K. Genç, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Goethe, J. W. (2020). *Renk Öğretisi*. (2. Baskı) (İ. Aka, Çev.). Kırmızı Yayınları.
- Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 12.10.2021 tarihinde alınmıştır.
- İnce, Ö. (2011). *Şiir ve Gerçeklik*. (4. Baskı) .İmge Kitabevi Yayınları.
- Kaplan, M. (2006). *Şiir Tahlilleri 2*. (15. Baskı). Dergâh Yayınları.
- Şahinler, N. (2010). *Siyah ve Yeşil Kur'an'da Renk Sembolizmi*. (3. Baskı). İnsan Yayınları.

Katkı oranı beyanı: Araştırmacılar, çalışmaya eşit oranda katkı yapmışlardır.

Çatışma beyanı: Makalenin yazarları bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.